

היום נלמד בעזרת ה':

פסחים דף י

המשך פסקי הלכות בספק חמץ:

3. צבור אחד של חמץ ולפניו יש שני בתים בדוקים, ובא עכבר ונטל מהחמץ ונכנס לאחד מהבתים ואין אנו יודעים להיכן, הדין הוא כמו ב'שני שבילים' כדלהלן:

שני שבילים - אחד טמא (= שמוטל בו קבר לכל רוחבו ובודאי שמי שעובר שם מאהיל עליו ונטמא) ואחד טהור, והלך אדם באחד מהם ואח"כ נגע בטהרות, ובא חברו והלך בשביל השני ואח"כ נגע בטהרות, לדעת רבי יהודה - אם כל אחד מההולכים בשבילים בא לבדו לשאול את החכם מה דין הטהרות שנגע בהם, הדין הוא שכל אחד טהור, לפי שספק טומאה ברה"ר טהור, וכל אחד מההולכים טהור בפני עצמו. אבל אם הם באו לשאול את החכם בבת אחת, אי אפשר לנו לומר בהוראה אחת ששניהם טהורים, שהרי בוודאי שאחד מהם נטמא. ולדעת רבי יוסי - בכל מקרה שניהם טמאים.

רבא מבאר את מחלוקתם: מחלוקתם היא כשאחד בא לשאול את החכם עליו ועל חברו - שלדעת רבי יוסי כיון שעל החכם לומר להם בהוראה אחת מה דינם, אי אפשר לו לומר ששניהם טהורים, שהרי אחד מהם בודאי נטמא. ולדעת רבי יהודה הואיל ורק אחד שואל, לכן החכם יכול לומר לו 'טהור אתה' משום שספק באיזה שביל הלכת, ומעצמו הוא יבין שאף חברו טהור מאותה סיבה.

והוא הדין לענין בדיקת חמץ: אם כל אחד מבעלי הבתים בא לשאול בפני עצמו, אנו מורים לו שמספק אין הוא צריך לבדוק, לפי שבדיקת חמץ היא מדרבנן ואנו תולים לקולא. אבל אם באו שניהם לשאול בבת אחת אי אפשר לנו לפטור אותם מבדיקה בהוראה אחת, שהרי בודאי שהעכבר הכניס חמץ לאחד מהבתים, ולכן שניהם חייבים בדיקה.

4. ספק על ספק לא על: כלומר מי שהבית שלו בדוק וראה עכבר שנטל חמץ בחצר, אבל אינו יודע האם הוא נכנס הביתה או לא, הדין הוא כמו ב'בקעה' (= הרבה שדות הסמוכות יחד) כדלהלן:

(המשך בדף הבא ↓)

הנכנס לבקעה בימות הגשמים (= דינה כרה"י מפני שהשדות כבר התחילו לצמוח ואסור להכנס שם ללא רשות, וספק טומאה ברה"י טמא), ויש טומאה באחת מן השדות ואנו יודעים באיזו, ואמר אדם אחד 'הלכתי באותה בקעה אבל איני יודע האם נכנסתי לאותה שדה שיש בה טומאה', רבי אליעזר מטהר משום ש'ספק ביאה טהור', כלומר כשיש ספק האם הוא בכלל נכנס הרי הוא טהור לפי שזה 'ספק ספיקא' - ספק האם הלך באותה שדה, ואף אם הלך שם ספק האם הוא נגע או האהיל על הטומאה. ו**חכמים** מטמאים לפי שספק טומאה ברה"י טמא.

והוא הדין לענין בדיקת חמץ: שכל זמן שלא נודע לנו שהעכבר נכנס לבית אין לחשוש שמא נכנס (= 'ספק ביאה'). ואפילו חכמים מודים שאינו צריך לבדוק, לפי שבדיקת חמץ היא מדרבנן ותולים לקולא שהעכבר לא נכנס. (ראה תוס' ד"ה 'ספק על' שמקשה איך הנידון שלנו דומה לבקעה והרי אין כאן ספק ספיקא?).

5. על ובדק ולא אשכח: כשהעכבר נכנס לבית בפנינו עם חמץ, ובדק בעל הבית אחריו ולא מצא - נחלקו בזה רבי מאיר ורבנן כדלהלן:

גל של אבנים שידוע שיש תחתיו טומאה כגון כזית מבשר המת - לדעת רבי מאיר לעולם הוא בטומאתו עד שיוֹדֵעַ לך היכן הטומאה, ואפילו אם הוא בדק את הגל ולא מצא את הטומאה, המאהיל על הגל טמא. ולדעת חכמים בודק עד שמגיע לסלע או לקרקע בתולה (= שלא זזה ממקומה לעולם) שלא יתכן שהטומאה נמצאת שם, ואם לא מצא אנו תולים שבא עורב ונטלה והגל טהור.

והוא הדין לענין בדיקת חמץ: שאם בדק בעל הבית אחריו ולא מצא את החמץ אינו צריך בדיקה, שאנו אומרים שהעכבר אכלו. ובזה אפילו ר"מ מודה, לפי שבדיקת חמץ היא מדרבנן.

6. על ובדק ואשכח: כשהעכבר נכנס לבית בפנינו עם חמץ, ובדק בעל הבית אחריו ומצא פרוסת חמץ, אבל אינו יודע האם זו היא הפרוסה שהעכבר הכניס - נחלקו בזה רבי ורשב"ג כדלהלן:

שדה שנאבד בה קבר ואין ידוע היכן מקומו, הנכנס לתוכה טמא. ואם נמצא בה קבר לאחר זמן ואין ידוע האם זהו הקבר שנאבד בה - לדעת רבי הנכנס לתוכה (= שלא

(המשך מדף קודם ↑)

במקום הקבר) טהור, שאנו אומרים שזהו הקבר שנאבד בה. ולדעת רשב"ג צריך לבדוק את כל השדה לפי שיתכן שזהו קבר אחר, ועדיין השדה בספק טומאה.

והוא הדין לענין בדיקת חמץ: לדעת רבי אנו תולים שהחמץ שמצא זהו החמץ שהכניס העכבר, ולדעת רשב"ג יתכן שזהו חמץ אחר ועליו לבדוק את כל הבית.

7. הניח תשע פרוסות חמץ לאחר הבדיקה ואח"כ מצא שם עשר - נחלקו בזה רבי ורבנן כדלהלן:

הניח מנה ומצא מאתיים: מי שהניח מאה זוז של מעשר שני ואח"כ מצא שם מאתיים זוז, לדעת רבי אנו תולים ואומרים שמעות חולין ומעות מעשר מעורבין זה בזה (= מאה חולין ומאה מעשר). ולדעת חכמים הכל חולין, שאנו תולים שהמאה זוז שהיו שם נלקחו משם, ואלה הם מאתיים זוז אחרים של חולין שהונחו שם אח"כ.

והוא הדין לענין בדיקת חמץ: לדעת רבי אנו תולים שאלו הם התשע שהיו קודם ובא מישהו והוסיף עוד אחת, ולדעת חכמים התשע שהיו נלקחו מכאן וצריך לבדוק את כל הבית שמא גררום חולדות, ואת העשר הנמצאות מישהו אחר הביא לכאן.

8. הניח עשר פרוסות חמץ ואח"כ מצא שם תשע - נחלקו בזה רבי ורבנן (בסיפא של הברייתא שהובאה לעיל) כדלהלן:

הניח מאתיים ומצא מנה: מי שהניח מאתיים זוז של מעשר שני ואח"כ מצא שם רק מאה זוז, לדעת רבי אנו תולים ואומרים שהמאה הנמצאים הם של המעשר שני שהיה שם קודם, והמאה השני נלקח משם. ולדעת חכמים הכל חולין, שאנו תולים שהמאתיים זוז שהיו נלקחו משם, ואלה הם מאה זוז אחרים של חולין שהונחו שם אח"כ.

והוא הדין לענין בדיקת חמץ: לדעת רבי אנו תולים שאלו הם התשע שהיו קודם ועליו לבדוק רק אחר הפרוסה העשירית, ולאחר שימצא אותה אין הוא צריך להמשיך ולבדוק. ולדעת חכמים העשר שהיו נלקחו מכאן ואלו הם תשע פרוסות אחרות, ועליו לבדוק עד שימצא את כל העשר שהניח בהתחלה.

9. הניח חמץ בזוית זו ומצא חמץ בזוית אחרת – מחלוקת רבנן ורשב"ג כדלהלן:

קרדום שאבד בבית: אם קרדום נעלם מהבית, או אם הניח את הקרדום בזוית אחת ומצאו מונח בזוית אחרת – לדעת רבנן כל הכלים שבבית טמאים, כי אנו חוששים

(המשך בדף הבא ↓)

(המשך מדף קודם ↑)

שאדם טמא נכנס ולקח אותו (או הזיז אותו מזוית לזוית) ובדרכו נגע בכל הכלים שבבית. לדעת רשב"ג הכלים טהורים, כי אנו אומרים שבעל הבית השאיל את הקרדום לחבירו ושכח שעשה זאת, וכן הוא עצמו הניחו בזוית אחרת ושכח.

והוא הדין לענין בדיקת חמץ: לדעת רבנן אנו חוששים שעכבר הזיז את החמץ מזוית לזוית, ומכיון שחוששים לכך יש לחשוש שהכניס עוד חמץ וצריך לבדוק את כל הבית. אבל לדעת רשב"ג אנו אומרים שבעל הבית עשה זאת ואין הבית צריך בדיקה מחדש.

עכבר שנכנס: לאחר שבדק את ביתו - ראה עכבר שנכנס לתוך הבית עם פת בפיו, ונכנס אחריו ומצא פירורים של פת על הריצפה. אנו לא תולים לומר שהפירורים הללו הם מהפת שהכניס העכבר, מכיון שאין דרכו של עכבר לפרר פירורים - ולכן צריך לבדוק את כל ביתו בשביל למצוא את הפת שהכניס העכבר.

תינוק שנכנס: אבל אם ראה תינוק שהכניס פת לבית ומצא פירורים - אין צריך לבדוק את הבית בכדי למצוא את הפת שהכניס התינוק, מכיון שדרכו של תינוק לפרר פירורים ואנן תולים שאלו הם פירורי הפת שהכניס.

בעי רבא: רבא מסתפק במקרים שונים שבהם נכנס עכבר עם פת ויצא עם פת - האם אנו תולים לומר שזו אותה הפת או לא.

עכבר נכנס... וחולדה יוצאה וככר ועכבר בפי חולדה: בפי החולדה נמצא העכבר והכיכר לידו, מכיון שהעכבר נכנס כשהכיכר בתוך פיו יש להסתפק שמא כיכר אחר הוא, או שאולי נפל הכיכר מהעכבר מפני פחדו מהחולדה.

כיכר בשמי קורה או בבור: מדאורייתא מספיק לבטל את החמץ בלבד (או לבער בלבד), אך גזרו רבנן שצריך גם לבער אותו כדי שלא יבוא לאכול את החמץ בפסח. הגמרא מסתפקת האם גם במקרים דלהלן צריך לבער אחרי הביטול:

כיכר הנמצא על הקורה שתחת הגג האם צריך להורידו? מצד אחד אין חשש שהכיכר ירד מעצמו למטה, אך עדיין יש חשש שהוא יפול למטה. אבל כיכר בתוך הבור אין חשש שהכיכר תעלה מאליה למעלה, אך עדיין יש חשש שירד לבור לצורך עיסוק כלשהו ויבוא לאוכלו. (אמנם בשמי קורה אין חשש כזה).

כיכר בפי נחש: האם צריך לשכור 'חבר' הלוחש לנחשים (לונד נחשים) בכדי להוציאה מפיו, כלומר האם הטריחו אותו גם להוציא ממון לשם כך או לא?

(המשך מדף קודם ↑)

משנה: אם לא בדק את החמץ בזמנו (אור לארבעה עשר) יש לו זמנים נוספים שיכול לבדוק בהם. לדעת רבי יהודה - ביום יד' בבוקר, ולאחר מכן בשעה שישיית שהיא שעת ביעור החמץ. אך לאחר זמן זה לא. לדעת רבנן – אם לא בדק בתוך 'המועד' של הביעור בשעה שישיית, יבדוק לאחר המועד כלומר עד כניסת החג.

הגמרא תבאר את המחלוקת. שלדעת רבי יהודה חוששים שמא בתוך שהוא מתעסק לבדוק את החמץ יבוא לאוכלו לאחר זמן איסורו, ולדעת רבנן לא גוזרים בזה.

גמרא: בתחילה סברה הגמרא שדעת רבי יהודה שצריך לבדוק שלוש פעמים, מכיון שבתורה כתובות שלוש לשונות של השבתת חמץ: 'ראייה', 'מציאה', 'השבתה'.

הגמרא דוחה, המחלוקת היא על האפשרות לבדוק את החמץ למי שלא בדק לאחר זמן איסור חמץ כאמור.